

بسم الله الرحمن الرحيم

در سال دهم هجرت، پیامبر خدا (ص) به مردم اعلام کرد که سال آخر حیات اوست. حضرت در آن سال به حج خانه خدا مشرف شد. تنها حجتی که حضرت پس از هجرت انجام داد و تعداد زیادی از مردم حضرت را همراهی کردند. در بازگشت از سفر حج حضرت در محلی به نام «غدیر خم» مردم را گرد آورد و علی (ع) را به عنوان وصی و جانشین خود معرفی نمود. متن خطبه رسول خدا (ص) در غدیر خم چنین است:

حمد و ثنای الهی

ستایش خدای را سزااست که در یگانگی‌اش بلند مرتبه است و در تنهایی‌اش به آفریدگان نزدیک است؛ سلطنتش پر جلال است و در ارکان آفرینش‌اش بزرگ است. بی آنکه مکان گیرد و جابه‌جا شود، «بر همه چیز احاطه دارد» (طلاق / ۱۲) و بر تمامی آفریدگان به قدرت و برهان خود چیره است. همواره ستوده بوده و ستوده خواهد بود و مجد و بزرگی او را پایانی نیست. آغاز و انجام از او است و برگشت تمامی امور به سوی اوست. اوست آفریننده آسمان‌ها و اوست گستراننده زمین‌ها و حکمران آن‌ها است. مقدس است و منزّه از هر بدی و پروردگار فرشتگان و روح الامین است. همه مخلوقاتش را مورد لطف قرار می‌دهد و به همه موجودات نعمت می‌بخشد. بر دیده‌ها مسلط است اما هرگز دیده‌ای او را نبینند. کریم و بردبار و شکیباست. رحمت‌اش همه جا را فرا گرفته (اشاره به غافر / ۷) و با نعمتهایش بر مخلوقات منت گذاشته است. در انتقام شتاب نمی‌کند و سرعت نمی‌گیرد در انجام کیفری که گنهکاران را سزااست. بر پنهان‌ها آگاه است و درون‌ها را می‌داند. پوشیده‌ها بر او پنهان نیست و پنهان‌ها بر او روشن است. به همه چیز احاطه دارد و بر هر چیزی چیره است نیروی هر چیزی از اوست و قدرت بر هر چیزی دارد و هیچ چیز چو او نیست (اشاره به شوری / ۱۱). اوست ایجادگر هر موجود آن گاه که هیچ نبود. جاودانه و زنده است و برپاکننده عدل و داد (اشاره به آل عمران / ۱۸). جز او خداوندی نیست و اوست مقتدر و حکیم» (آل عمران / ۱۸). برتر از آن است که دیده‌ها او را دریابند. «و اوست دریابنده دیده‌ها و بر پنهانی‌ها آگاه و بر کارها داناست» (انعام / ۱۰۳). کسی از راه دیدنش، اوصافش را درک نمی‌کند و هیچ کس از طریقی پنهان یا آشکار، چگونگی او را درک نمی‌کند، مگر با آنچه حضرتش - عزوجل - خود، راه نماید و بشناساند و گواهی می‌دهم که او «الله» است. همو که پاکی و تنزهش سراسر روزگاران را فرا گرفته. همو که نورش ابدیت را پوشانده. همو که فرمانش را بدون مشورت مشاوری اجرا می‌کند در اجرای مقدراتش شریکی ندارد و در سامان دادن امور، کسی یاری‌اش نمی‌کند. آفرینش را بدون الگو به تصویر کشید و مخلوقات را بدون یاور، بدون زحمت و بدون چاره‌جویی، هستی بخشید. ایجاد کرد پس بی‌درنگ موجود شدند و خلق کرد پس بی‌درنگ پدیدار گشتند. پس «اوست «الله» که معبودی به جز او نیست» (حشر / ۲۲). همو که استوار می‌سازد و ساخته‌اش زیبا است. دادگری که ستم روا نمی‌دارد و بخشنده‌ای که کارها به او بازمی‌گردد و گواهی می‌دهم که او «الله» است که همه چیز در برابر عظمتش فروتن است و همه چیز در مقابل عزت‌ش خوار و بی‌مقدار است و همه چیز در برابر توانایی‌اش تسلیم است و همه چیز در برابر هیبتش سر به زیر افکنده. پادشاه هستی‌ها است و چرخاننده سپهرها است و رام‌کننده آفتاب و ماه است «که هر یک تا أجل معین جریان یابند» (رعد / ۲). «او پرده‌ی شب را به روز می‌پیچد و پرده‌ی روز را به شب پیچد» (زمر / ۵) «که شتابان در پی آن است» (اعراف / ۵۴). اوست شکاننده‌ی هر ستمگر سرکش و اوست نابودکننده‌ی هر شیطان رانده شده. او را ناساز و منازعی نیست و همراهش شریکی نیست. یکتا و بی‌نیاز است (اشاره به اخلاص / ۱-۲). «نه کسی را زاده و نه زاییده شده» (اخلاص / ۳). «و او را همتایی نیست» (اخلاص / ۴). خداوند یگانه است و پروردگار بزرگوار است. بخواهد، مسجل میشود و اراده کند، انجام میشود. می‌داند و به شماره در می‌آورد. می‌میراند و زنده

می‌گرداند. نیازمند می‌کند و بی‌نیاز می‌سازد. می‌خنداند و می‌گریاند. نزدیک می‌سازد و دور می‌کند و باز می‌دارد و عطا می‌کند. «او راست پادشاهی و ستایش» (تغابن / ۱). به دست توانای اوست تمام نیکی و هموست بر هر چیز توانا (اشاره: آل عمران / ۲۶). «شب را در روز و روز را در شب فرو برد.» (فاطر / ۱۳) «معبودی جز او نیست» (آل عمران / ۶)؛ «گران‌مایه و آمرزنده است» (ص / ۶۶). اجابت‌کننده‌ی دعا است و بخشش‌اش فراوان است. برشمارنده‌ی نفس‌ها است و پروردگارِ پری و انسان است. همو که چیزی بر او مشکل ننماید و فریاد فریادکنندگان او را آزرده نکند و اصرار اصرارکنندگان او را به ستوه نیاورد. نگاهبان نیکوکاران است. یاور رستگاران است. صاحب اختیار مؤمنان است و پروردگار جهانیان است. همو که در همه‌ی احوال سزاوار سپاس و ستایش آفریدگان است. او را فراوان می‌ستایم و همواره سپاسش می‌گوییم؛ بر شادی و رنج و بر آسایش و سختی و به او و فرشتگانش و کتاب‌هایش و فرستاده‌هایش ایمان دارم. گوش به فرمان و مطیعش هستم و به هر آنچه خوشنودش سازد می‌شتابم. در برابر حکمش تسلیمم. به فرمانبری‌اش مشتاقم و از کیفر او ترسانم. زیرا او «الله» است، همو که کسی از مکرش در امان نیست و کسی از بی‌عدالتیش نمی‌ترسد (زیرا او را ستمی نیست). به بندگی خودم در برابر او معترفم و به پروردگاری‌اش گواهی می‌دهم. آنچه به من وحی نموده انجام می‌دهم، مبدا و وظیفه‌ام را انجام ندهم تا مستحق عذابی از سوی او گردم که کسی را یارای دورساختن آن از من نباشد، هر چند توانش بسیار و دوستی‌اش (با من) خالص باشد.

مأموریت مهم رسول خدا (ص)

معبودی جز او نیست؛ چرا که به من اعلام فرموده که اگر آنچه (درباره‌ی علی) بر من نازل کرده به مردم نرسانم وظیفه رسالتش را انجام نداده‌ام و خداوند تبارک و تعالی امنیت از [آزار] مردم را برایم تضمین کرده و البته که او بسنده و بخشنده است. پس آنگاه خداوند چنین وحی‌ام فرستاد: به نام خداوند همه مهر مهرورز. «ای فرستاده‌ی ما! آن چه از سوی پروردگارت» درباره‌ی علی و خلافت او «بر تو فرود آمده بر مردم ابلاغ کن و گرنه رسالت خداوندی را به انجام نرسانده‌ای؛ و او تو را از آسیب مردمان نگاه می‌دارد» (مائده / ۶۳). هان مردمان! هرگز در رساندن آنچه خدا بر من نازل کرده کوتاهی نکرده‌ام. اما سبب نزول این آیه را برایتان بیان می‌کنم. همانا جبرئیل سه مرتبه بر من فرود آمد. از سوی پروردگارم، سلام - که تنها او سلام است - فرمان آورد که در این مکان برخیزم و به هر سفید و سیاهی اعلام کنم: که علی بن ابی طالب (ع) برادر وصی و جانشین من در میان امت است و امام پس از من است. همو که جایگاه او نسبت به من به‌سان هارون نسبت به موسی است، جز آن که پیامبری پس از من نخواهد بود. او، صاحب اختیاران پس از خدا و رسول او است و در این باره پروردگارم آیه‌ای از کتابش بر من نازل فرموده است. آن آیه چنین است: «همانا ولی، صاحب اختیار و سرپرست شما، خدا و پیامبر او و مومنانی هستند که نماز به پا می‌دارند و در حال رکوع زکات می‌پردازند» (مائده / ۵۵) و هر آینه علی بن ابی طالب (ع) کسی است که نماز به پا داشته و در رکوع زکات پرداخته است. او در همه حال خدای عزوجل را می‌خواهد و ای مردم! من از جبرئیل خواستم که از خداوند سلام اجازه کند و مرا از این مأموریت معاف فرماید. زیرا کمی پرهیزگاران و فزونی منافقان را می‌دانستم و از دسیسه‌ی ملامت‌گران و مکر مسخره‌کنندگان اسلام مطلع بودم. همان منافقانی که خداوند در کتاب خود توصیفشان فرموده. بدین صورت که: «به زبان آن را می‌گویند که در دل‌هایشان نیست» (فتح / ۱۱) و «آن را اندک و آسان می‌شمارند، حال آن که نزد خداوند بس بزرگ است» (نور / ۱۵). همچنین به دلیل آزارهای فراوان و متعددشان تا بدانجا که مرا گوش [سخن‌شنو و زودباور] نامیدند. به‌خاطر همراهی بسیار علی با من و رویکرد من به او و تمایل و پذیرش او از من گمان کردند حقیقتاً چنین هستم. تا آن که خداوند در این باره نازل فرمود: «و برخی از آنان، کسانی‌اند که پیامبر خدا را می‌آزارند و می‌گویند: او سخن‌شنو و زودباور است. بگو: اگر پیامبر (ص) سخن‌شنو

است - به گمان آنان که خیال می‌کنند چنین است - لیکن به خیر شماسست، او به خدا ایمان دارد و مؤمنان را تصدیق می‌کند و راستگو می‌انگارد و برای کسانی از شما که ایمان آورده‌اند، رحمت است و برای آنان که همواره پیامبر خدا را آزار می‌دهند، عذابی دردناک است» (توبه/ ۶۱) و اگر می‌خواستیم نام گویندگان چنین سخنی را به زبان می‌آوردیم. اگر می‌خواستیم به شخص خودشان اشاره کنیم، چنین می‌کردیم و اگر می‌خواستیم بر آنان راهنمایی کنیم، انجام می‌دادیم. اما سوگند به خدا در کارشان کریمانه، لب فروبستم. با این حال خداوند از من خشنود نخواهد گشت، مگر آن که آنچه در حق علی (ع) فرو فرستاده به گوش شما برسانم. سپس پیامبر (ص) چنین خواند: «ای پیامبر ما! آن چه از سوی پروردگارت بر تو نازل شده - در حق علی - ابلاغ کن؛ وگرنه کار رسالتش را انجام نداده‌ای و البته خداوند تو را از آسیب مردمان نگاه می‌دارد» (مائده/ ۶۷).

امامت علی (ع) و اهل بیت (ع)

هان مردمان! بدانید و بفهمید که این آیه درباره‌ی اوست و بدانید که خداوند او را برایتان صاحب اختیار و امام قرار داده است. پیروی علی (ع) را بر مهاجران و انصار و آنان که به نیکی از ایشان پیروی می‌کنند واجب نموده و بر روستائی و شهرنشین و بر عجم و عرب و بر آزاد و برده و بر کوچک و بزرگ و بر سفید و سیاه و بر تمام یکتاپرستان (پیروی از علی (ع) لازم است). حکمش قطعی است. سخنش کافی است. دستورش نافذ و لازم الاجراء است. مخالفش از رحمت حق دور است و پیرو و تأیید کننده‌اش، مشمول رحمت الهی است. خداوند علی (ع) و آنان که گوش به فرمان و مطیع او هستند را آمرزیده است. هان مردمان! این آخرین باری است که در این مکان می‌ایستم (و به زودی به جوار رحمت الهی می‌شتابم). پس گوش کنید و اطاعت کنید و به فرمان حق گردن نهید. خداوند عزوجل صاحب اختیار و معبود شماسست؛ پس از خداوند ولی شما فرستاده و پیامبر اوست که اکنون با شما سخن می‌گوید و پس از من، به فرمان پروردگار، علی (ع) صاحب اختیار و امام شماسست. سپس امامت در فرزندان من از نسل علی (ع) خواهد بود. این قانون تا روزی که خدا و رسول او را ملاقات می‌کنید (قیامت) دوام دارد. روا نیست، مگر آن چه خدا و رسولش و امامان روا دانند؛ و ناروا نیست مگر آن چه خدا و رسولش و امامان ناروا دانند. خداوند عزوجل، روا و ناروا را به من شناسانده و من آنچه پروردگارم از کتابش و حلال و حرامش به من آموخته، در اختیار علی (ع) نهادم. هان مردمان! او را برتر بدانید. هیچ دانشی نیست مگر اینکه خداوند آن را در من قرار داده و هر دانشی که به من آموخته شده را در جان پیشوای پرهیزکاران، علی (ع)، قرار دادم. هیچ دانشی نیست، مگر آن که آن را به علی (ع) آموختم. او همان پیشوای روشنگری است که خداوند او را در سوره‌ی «یس» یاد کرده: «و دانش هر چیز را در امام روشنگر برشمرده‌ایم» (یس/ ۱۲). هان مردمان! از علی (ع) (به سوی دیگری) گمراه نشوید و از او دور نشوید و از سرپرستی‌اش رو برنگردانید. علی (ع) است که «به سوی حق هدایت می‌کند» (یونس/ ۳۵) و به آن عمل می‌کند و باطل را نابود می‌کند و از آن باز می‌دارد و در راه خدا نکوهش هیچ ملامتگری او را از حق باز نمی‌دارد (اشاره به مائده/ ۵۴). او نخستین مؤمن به خدا و رسول اوست کسی در ایمان به من، از او سبقت نگرفته، اوست که جان خود را فدای رسول الله (ص) نمود همو که همراه رسول خدا بوده در هنگامی که هیچ مردی غیر از او همراه با رسول خدا (ص)، خدا را عبادت نمی‌کرد. او اولین نمازگزار است و نخستین کسی است که همراه من خدا را پرستش نموده. از طرف خدا، به او فرمان دادم تا در بستر من بخوابد و او در حالی که جان خود را کف دست گرفته بود، به دستورم عمل نمود. هان مردمان! او را برتر دانید، که خداوند او را برگزیده؛ و او را بپذیرید، که خداوند او را منصوب نموده. هان مردمان! او امامی از سوی خدا است و هرگز خداوند توبه‌ی منکر ولایتش را نپذیرد و هرگز او را نیامرزد. این است رفتار قطعی خداوند با مخالفان علی (ع) و هرآینه خداوند او را به عذاب دردناک پایدار مستمر کیفر کند. از مخالفت او بهراسید و گرنه «در آتشی درخواهید شد که آتش گیری آن مردمانند؛ و سنگ، که برای حق ستیزان آماده شده است» (بقره/ ۲۴). هان مردمان! به خدا سوگند که

پیامبران پیشین به ظهورم مژده داده‌اند و اکنون من آخرین پیامبر و فرستاده ام و برهان روشنی بر همه آفریدگان از اهالی آسمانی و زمینی. آن کس که در درستی این تردید کند، به کفر جاهلیت نخستین درآمده است و تردید در سخنان امروز همسنگ تردید در تمامی محتوای رسالت من است و شک در امامت یکی از امامان، به سان شک در تمامی آنان است و هرآینه جایگاه تردیدکنندگان در مورد ما، آتش دوزخ خواهد بود. هان مردمان! خداوند عزوجل از روی منت و احسان خویش این برتری را به من پیشکش کرد و «البته که خدایی جز او نیست و تمامی ستایش‌ها ویژه‌ی اوست (قصص / ۷۰)؛ در همه روزگاران و در هر حال و مقام. هان مردمان! علی (ع) را برتر دانید. علی (ع) پس از من، برترین مردم از مرد و زن است؛ تا آن هنگام که خدا روزی می‌فرستد و آفریدگان پایدارند. دورباد دورباد از درگاه مهر خداوند و خشم باد خشم باد بر آن که این گفته‌ام را نپذیرد و با او سازگار نباشد! هان! بدانید جبرئیل از سوی خداوند تعالی این خبر را آورد و می‌گوید: هر آن که با علی ستیزد و بر ولایت او گردن نگذارد، نفرین و خشم من (خداوند متعال) بر او باد! «البته بایست که هر کس بنگرد که برای فردای رستاخیز خود چه پیش فرستاده» (حشر / ۱۸). [هان!] تقوا پیشه کنید و از ناسازگاری با علی (ع) بپرهیزید. «مباد که گام‌هایتان پس از استواری در لغزد» (نحل / ۹۴). «که خداوند بر کردارتان آگاه است» (حشر / ۱۸). هان مردمان! علی (ع) همان هم‌جواری و همسایه خداوند است که در کتاب عزیز خود او را یاد کرده. خداوند درباره‌ی مخالفان او چنین فرموده: «مبادا کسی در روز رستاخیز بگوید: افسوس که درباره‌ی هم‌جواری و همسایه‌ی خدا کوتاهی کردم» (زمر / ۵۶). هان مردمان! در قرآن اندیشه کنید و ژرفی آیات آن را دریابید. بر محکمت قرآن نظر کنید و از متشابهاتش پیروی ننمایید. پس به خدا سوگند کسی باطن و تفسیر قرآن را برایتان آشکار نمی‌کند. مگر همین کسی که دست او را گرفته و بالا آورده‌ام و بازویش را بلند کردم و با دستانم بالا آوردم و اعلام می‌دارم که: هر آن که من سرپرست اویم، این علی سرپرست اوست و او علی بن ابی طالب (ع) است؛ برادر و وصی من و سرپرستی و ولایت او حکمی است از سوی خدا که بر من فرستاده شده است. هان مردمان! همانا علی (ع) و فرزندان پاکم از نسل او، یادگار گران‌سنگ کوچک‌ترند و قرآن یادگار گران‌سنگ بزرگ‌تر. هر یک از این دو (قرآن و اهل بیت) از دیگری خبر می‌دهد و با آن سازگار است. آن دو هرگز از هم جدا نخواهند شد تا در حوض کوثر بر من وارد شوند. هان! بدانید که آنان امانتداران خداوند در میان آفریدگان و حاکمان او در زمین اویند. هشدار که من وظیفه‌ی خود را ادا کردم. هشدار که من آن چه بر عهده‌ام بود ابلاغ کردم. هشدار که به گوشتان رساندم. هشدار که روشن نمودم.

معرفی امیرالمومنین (ع)

بدانید که این سخن خدا بود و من از سوی او سخن گفتم. هشدار که هرگز به جز این برادر، کسی نباید امیرالمومنین خوانده شود. هشدار که پس از من امارت مؤمنان برای کسی جز او روا نباشد. آن گاه رسول خدا (ص) دست به بازوی علی (ع) زد و آن را بلند کرد. سپس فرمود: مردمان! کیست سزاوارتر از شما به شما؟ گفتند خداوند و پیامبر او! سپس فرمود: آگاه باشید! آن که من سرپرست اویم، پس این علی سرپرست اوست! خداوند دوست بدار آن را که سرپرستی او را بپذیرد و دشمن بدار هر آن که او را دشمن دارد و یاری کن یار او را و تنها گذار آن را که او را تنها گذارد. هان مردمان! این علی است، برادر و وصی و نگاهبان دانش من و هموست جانشین من در امتم بر گروندگان به من و مطابق تفسیر کتاب خداوند عزوجل. او به سوی خدا می‌خواند و به آنچه موجب خشنودی اوست عمل می‌کند. با دشمنان خدا می‌ستیزد و با فرمانبرداران خدا دوستی می‌کند و از نافرمانی خدا باز می‌دارد. همانا اوست جانشین رسول الله و فرمانروای مومنان و پیشوای هدایتگر از سوی خدا. او به فرمان خدا با پیمان‌شکنان، رویگردانان از راه راست و بیرون‌رفتگان از دین پیکار کند. خداوند می‌فرماید: «فرمان من دگرگون نخواهد شد» (ق / ۲۹). پروردگارا! اکنون به فرمان تو چنین می‌گویم: خداوند! دوستداران او را دوست دار و دشمنان او را دشمن دار. یارانش را یاری نما. خودداری کنندگان از یاری‌اش را به خود رها کن.

هر که او را انکار کند، از مهتر بران و بر کسی که حق او را منکر شود، خشم خود را فرود آور. معبود! تو خود این آیه را در حق علی (ع) نازل فرمودی. در هنگام بیان ولایتش و منصوب نمودنش در این روز. (و آن آیه این است): «امروز آیین شما را به کمال و نعمت خود را بر شما به اتمام رساندم و اسلام را به عنوان دین شما پسندیدم.» (مائده/۳) «و آن که به جز اسلام دینی را بجوید، از او پذیرفته نبوده، در جهان دیگر در شمار زیانکاران خواهد بود.» (آل عمران/ ۸۵) خداوند، تو را گواه می‌گیرم که پیام تو را به مردمان رساندم.

اهمیت مسئله امامت

هان مردمان! خداوند عزوجل دین را با امامت علی (ع) تکمیل فرمود. پس هر که به علی (ع) اقتدا نکند و از جانشینانش که فرزندان من و از نسل علی (ع) هستند (پیروی نکند)، تا برپایی رستاخیز و هنگام عرضه‌ی بر خدا، «پس آنان کسانی‌اند که اعمالشان در دو جهان تباه است» (آل عمران/ ۲۲)، «و در آتش دوزخ ابدی خواهند بود» (توبه/ ۱۷)، «نه از عذابشان کاسته و نه برایشان فرصتی خواهد بود» (بقره/ ۱۶۲). هان مردمان! این علی است؛ یاورترین و سزاوارترین به من و نزدیک‌ترین و عزیزترین شما نسبت به من و خداوند عزوجل و من از او خشنودیم. آیه رضایتی در قرآن نیست مگر این که درباره‌ی علی (ع) است و خدا مومنان را مورد خطاب قرار نداده مگر این که به او آغاز کرده [و او اولین شخص مورد نظر خدای متعال بوده است] و آیه‌ی ستایشی در قرآن نازل نگشته مگر درباره‌ی او و خداوند در سوره‌ی «هل أتى علی الإنسان» گواهی بر بهشت [رفتن] نداده مگر برای او و آن را در حق غیر او نازل نکرده و به آن سوره جز او را نستوده است. هان مردمان! او یاور دین خدا است و دفاع‌کننده‌ی از رسول اوست. او پرهیزگار پاکیزه و رهنمای ارشاد شده [به دست خود خدا] است. پیامبرتان برترین پیامبران است وصی او برترین وصی و فرزندان او برترین اوصیایند. هان مردمان! فرزندان هرپیامبر از نسل اویند و فرزندان من از نسل امیرالمؤمنین علی (ع) هستند.

خطر انحراف از مسیر

هان مردمان! به راستی که شیطان اغواگر، آدم را با رشک از بهشت راند، بنابراین، مبدا به علی (ع) رشک ورزید که کرده‌هایتان نابود و گام‌هایتان لغزان خواهد شد. آدم (ع) به خاطر یک اشتباه به زمین هبوط کرد و حال آن که برگزیده‌ی خدای عزوجل بود. پس حال شما چگونه خواهد بود که شما شماید و برخی از شما، دشمنان خدایتان؟ آگاه باشید! که با علی (ع) نمی‌ستیزد مگر بی سعادت و سرپرستی او را نمی‌پذیرد مگر رستگار پرهیزگار و به او نمی‌گروید مگر ایمان‌دار بی‌آلایش و سوگند به خدا که سوره‌ی عصر درباره‌ی اوست: «به نام خداوند همه مهر مهر ورز * قسم به زمان * که انسان در زیان است.» (عصر/ ۱-۲) مگر علی (ع) که ایمان آورده و به درستی و شکیبایی آراسته است (اشاره به عصر/ ۳). هان مردمان! خدا را گواه گرفتم و پیام او را به شما رسانیدم. «و بر عهده‌ی رسول وظیفه‌ای جز بیان و ابلاغ روشن نباشد!» (نور/ ۵۴). هان مردمان! «تقوا پیشه کنید همان گونه که بایسته است و نمیرید جز با شرف اسلام» (آل عمران/ ۱۰۲)

کارشکنی‌های منافقین

هان مردمان! «به خدا و رسولش و نور همراهش ایمان آورید، پیش از آن که چهره‌ها را تباه و باژگونه کنیم یا چونان اصحاب روز شنبه [یهودیانی که بر خدا نیرنگ آوردند] رانده شوید» (نساء/ ۴۷). به خدا سوگند که مقصود خداوند از این آیه گروهی از صحابه من است. کسانی که آنان را با نام و نسب می‌شناسم، اما به پرده‌پوشی کارشان مأمورم. پس هر کس پایه

کار خویش را مهر و یا خشم علی (ع) در دل قرار دهد [و بداند که ارزش عمل او وابسته به آن است]. هان مردمان! نور خداوند عزوجل (ابتدا) در جان من جای گرفته و سپس در جان علی بن ابی طالب (ع) و پس از او در نسل او تا قائم مهدی (عج) جای گرفته است. (مهدی(عج)) همان کسی است که حق خدا را می ستاند و همه حقوق ما را. چرا که خداوند عزوجل ما را دلیل و راهنما و حجت قرار داده است بر کوتاهی کنندگان، ستیزه گران و ناسازگاران و بر خائنان، گنهکاران، ستمکاران و غاصبان از تمامی جهانیان.

هشدار

هان مردمان! هشدارتان می دهیم: همانا من رسول خدایم که پیش از من نیز رسولانی آمده اند. آیا اگر من بمیرم یا کشته شوم، «به جاهلیت عقب گرد می کنید؟» (آل عمران / ۱۴۴) «آن که به قهقرا برگردد، هرگز خدا را زیانی نخواهد رسانید و خداوند سپاسگزاران شکیبافر را پاداش خواهد داد» (آل عمران / ۱۴۴) بدانید که علی (ع) دارای کمال شکیبایی و سپاسگزاری اند و پس از او فرزندان من که از نسل اویند. هان مردمان! اسلامتان را بر من منت نگذارید؛ بلکه بر خدا منت مگذارید (اشاره به حجات / ۱۷). که (در این صورت)، اعمالتان را تباه خواهد کرد و بر شما خشم خواهد گرفت و سپس شما را به «شعله‌ی گداخته از آتش و مس» (الرحمن / ۳۵) گرفتار خواهد نمود. همانا پروردگار شما در کمین گاه است (اشاره به فجر / ۱۴). مردمان! به زودی پس از من «پیشوایانی خواهند بود که شما را به سوی آتش می خوانند و در روز رستاخیز تنها و بدون یاور خواهند ماند» (قصص / ۴۱). هان مردمان! خداوند و من از آنان بیزاریم. هان مردمان! آنان و یاران و پیروانشان «در بدترین جای جهنمند» (نساء / ۱۴۵)، «و جایگاه متکبران چه بد خواهد بود» (نحل / ۲۹). بدانید آنان اصحاب صحیفه اند. پس هرکس در صحیفه‌ی خود نظر کند. هان مردمان! من جانشینی خود را به عنوان امامت و وراثت در نسل خود به امانت می گذارم تا برپایی روز رستاخیز.

ابلاغ پیام غدیر و وظیفه همگانی

و حال، مأموریت تبلیغی خود را انجام دادم. تا برهانی باشد بر هر حاضر و غایب و بر هر که شاهد بود یا نبود و بر آنان که زاده شده یا نشده اند. پس تا برپایی رستاخیز، باید این سخن را حاضران به غایبان و پدران به فرزندان برسانند. آگاه باشید! به زودی پس از من امامت را پادشاهی قرار می دهند و غاصبان آن را تصرف می کنند. آگاه باشید! خداوند غاصبان چپاولگر را از رحمت خود دور ساخته است و در آن هنگام «به حسابتان خواهیم رسید ای جن و انس» (الرحمن / ۳۱) و «البته خداوند شعله‌های آتش و مس گداخته بر سر شما جن و انس خواهد ریخت. آن جاست که دیگر یاری نخواهید شد» (الرحمن / ۳۵) هان مردمان! هر آینه خداوند عزوجل شما را «به حالتان رها نخواهد کرد تا ناپاک را از پاک جدا کند و خداوند نمی خواهد شما را بر غیب آگاه گرداند» (آل عمران / ۱۷۹). هان مردمان! هیچ سرزمینی نیست مگر این که خداوند به خاطر تکذیب حق توسط اهل آن، آنان را پیش از روز رستاخیز نابود خواهد فرمود و آن سرزمین را به امام مهدی (عج) خواهد سپرد و هر آینه خداوند وعده‌ی خود را انجام خواهد داد. هان مردمان! پیش از شما، شمار فزونی از گذشتگان گمراه شدند و خداوند قطعا آنان را نابود کرد و همو نابودکننده‌ی آیندگان است. خداوند می فرماید: «آیا پیشینیان را تباه نکردیم و به دنبال آنان آیندگان را گرفتار نساختیم؟» (مرسلات / ۱۶-۱۷) «با مجرمان این چنین کنیم وای بر تکذیب کنندگان!» (مرسلات / ۱۸-۱۹) هان مردمان! همانا خداوند امر و نهی خود را به من فرموده و من نیز علی (ع) را امر و نهی نموده ام. پس دانش امر و نهی الهی نزد علی (ع) است. پس گوش به فرمانش باشید تا در امان بمانید و پیروی اش نماید تا هدایت گردید و از آنچه بازتان دارد خودداری کنید تا راه یابید. به سوی هدف او حرکت کنید و مبادا راه‌های گونه‌گون شما را از راه او بازدارد! (اشاره به انعام / ۱۵۳)

دوستان و دشمنان اهل بیت (ع)

هان مردمان! راه مستقیم خداوند منم. همو که خدا شما را به پیروی اش امر فرموده و پس از من علی است و آن گاه فرزندانم از نسل او، که راه حق راهنمایند و به آن حکم و دعوت کنند (اشاره به اعراف / ۱۸۱). سپس رسول خدا (ص) سوره‌ی فاتحه را قرائت نمود: «به نام خداوند همه مهر مهرورز * همه ستایش‌ها ویژه خداست که مالک و مربی جهانیان است * رحمتش بی‌اندازه و مهربانی‌اش همیشگی است * صاحب و دارای روز پاداش است * [پروردگارا!] فقط تو را می‌پرستیم و تنها از تو یاری می‌خواهیم * ما را به راه راست هدایت کن * راه کسانی [چون پیامبران، صدیقان، شهیدان و صالحان] که به آنان نعمت [ایمان، عمل شایسته و اخلاق حسنه] عطا کردی، هم آنان که نه مورد خشم تواند و نه گمراه‌اند» و فرمود: هان! به خدا سوگند این سوره درباره‌ی من و امامان نازل شده و شامل آنان است و به آنان اختصاص دارد. آنان «اولیای خدایند که ترس و اندوهی برایشان نیست» (یونس / ۶۲)، آگاه باشید: «البته حزب خدا، چیره و غالب خواهد بود» (مائده / ۵۶). هشدار که: ستیزندگان با امامان، همان سبک‌مغزان گمراه و همکاران شیاطین‌اند «که برای گمراهی مردمان، سخنان بی‌هوده و پوچ را به یکدیگر می‌رسانند» (انعام / ۱۱۲). بدانید که دوستان امامان همانند که خدا در کتاب خود از آنان یاد کرده: خداوند عزوجل فرمود: «[ای پیامبر ما] نمی‌یابی کسانی را که به خدا و روز بازپسین ایمان دارند، دشمنان خدا و رسولش را دوست بدارند، گرچه آنان پدران، برادران و خویشان‌شان باشند. آنان [که چنین‌اند] خداوند ایمان را در دل‌هایشان نبشته و به روحی از جانب خود نیرومندشان ساخته و آنان را به بهشت‌هایی که از زیر [درختان] آن نهرها جاری است درمی‌آورد، در آنجا جاودانه‌اند، خدا از آنان خشنود است و آنان هم از خدا خشنودند. اینان حزب خدا هستند، آگاه باش که بی‌تردید حزب خدا همان رستگارانند» (مجادله / ۲۲). هان! دوستداران امامان، مومنانی‌اند که قرآن چنان توصیفشان فرموده: «آنان که ایمان آورده و باور خود را به شرک نیالوده‌اند، در امان و در راه راست هستند» (انعام / ۸۲). هشدار! یاران پیشوایان، کسانی‌اند که ایمان آورده و شک نکردند (اشاره به حجرات / ۱۵). هشدار! اولیای امامان آن‌اند که با آرامش و سلام به بهشت وارد خواهند شد با سلام و درود، «فرشتگان به استقبالشان می‌آیند» (انبیاء / ۱۰۳)، خواهند گفت: «درود بر شما که پاک شده‌اید. اینک داخل بهشت شوید که جاودانه در آن خواهید بود» (زمر / ۷۳). هان! به بهشت پاداش دوستان آنان است و «در آن بی‌حساب روزی داده خواهند شد» (غافر / ۴۰). هان! دشمنان آنان آن کسانی‌اند که در آتش درآیند. (اشاره به نساء / ۱۰). هان! دشمنان آنان آن کسانی‌اند که «ناله‌ی افروزش جهنم را می‌شنوند در حالی که شعله‌های آتش زبانه می‌کشد» (ملک / ۷) و زفیر (صدای بازدم) جهنم را نیز درمی‌یابند. هان! دشمنان آنان آن کسانی‌اند که خداوند درباره‌ی آنان فرموده: «هرگاه امتی داخل جهنم شود، هم مسلکان خود را نفرین کند تا آن که همه آنان با خفت و خواری در آتش جمع شوند، آن گاه پیروانشان درباره پیشوایانشان گویند: پروردگارا! اینان ما را به گمراهی کشیدند، پس عذابشان را از آتش دوچندان گردان. خدا می‌فرماید: برای هر کدامتان دو چندان است ولی نمی‌دانید» (اعراف / ۳۸). هشدار! که دشمنان امامان همانانند که خداوند درباره‌ی آنان فرموده: «هر گروهی از آنان داخل جهنم شود نگاهبانان می‌پرسند: مگر برایتان ترساننده‌ی نیامد؟! * می‌گویند: چرا ترساننده آمد لیکن تکذیب کردیم و گفتیم: خداوند وحی نفرستاده و شما نیستید مگر در گمراهی بزرگ! * و می‌گویند: اگر ما [دعوت سعادت‌بخش آنان را] شنیده بودیم، یا [در حقایقی که برای ما آوردند] تعقل کرده بودیم، در میان [آتش] اهل آتش سوزان نبودیم * پس به گناه خود اعتراف می‌کنند. هان! نابود باد دوزخیان!» (ملک / ۸-۱۱). هان! یاران امامان «کسانی‌اند که در نهان، از پروردگار خویش ترسانند؛ آمرزش و پاداش بزرگ برای آنان خواهد بود» (ملک / ۱۲). هان مردمان! چه بسیار راه است میان آتش و پاداش بزرگ! هان مردمان! دشمنان ما کسانی‌اند که خداوند آنان را ناستوده و نفرین فرموده و دوستان ما کسانی‌اند که آنان را ستوده و دوست دارد. هان مردمان! بدانید که همانا من اندازگرم و علی (ع) مژده دهنده. هان! که من بیم دهنده‌ام و علی (ع) راهنما. هان مردمان! بدانید که

من پیامبرم و علی (ع) وصی من است. هان مردمان! بدانید که همانا من فرستاده‌ام و علی (ع) امام و وصی پس از من است و امامان پس از علی (ع) فرزندان اویند. آگاه باشید! من پدرشانم ولی ایشان از نسل علی (ع) اند.

حضرت مهدی (عج)

آگاه باشید! همانا آخرین امام، قائم مهدی از ماست. هان! او بر تمامی ادیان چیره خواهد بود. هشدار! که اوست انتقام‌گیرنده از ستمکاران. هشدار! که اوست فاتح دژها و منهدم کننده‌ی آنها. هشدار! که اوست چیره بر تمامی قبایل مشرکان و راهنمای آنان. هشدار! که او خونخواه تمام اولیای خداست. آگاه باشید! اوست یاور دین خدا. هشدار! که از دریایی ژرف پیمانه‌هایی افزون گیرد. هشدار! که او به هر ارزشمندی به اندازه‌ی ارزش او و به هر نادان و بی‌ارزشی به اندازه‌ی نادانی‌اش نیکی کند. هشدار! که او نیکو و برگزیده‌ی خداوند است. هشدار! که او وارث دانش‌ها و حاکم بر ادراک‌هاست. هان! بدانید که او از سوی پروردگارش سخن می‌گوید و آیات و نشانه‌های او را برپا کند. بدانید همانا اوست بالیده و استوار. بیدار باشید! هموست که [اختیار امور جهانیان و آیین آنان] به او واگذار شده است. آگاه باشید! که تمامی گذشتگان ظهور او را مژده داده‌اند. آگاه باشید! که اوست حجت پایدار و پس از او حجتی نخواهد بود. حق فقط با او است و نور و تنها نزد اوست. هان! کسی بر او پیروز نخواهد شد و دشمن او یاری نخواهد گشت. آگاه باشید که او ولی خدا در زمین است داور او در میان مردم است و امانتدار او در امور آشکار و نهان است.

مطرح کردن بیعت

هان مردمان! من پیام خدا را برایتان آشکار کرده تفهیم نمودم و این علی است که پس از من شما را آگاه می‌کند. اینک شما را می‌خوانم که پس از پایان خطبه با من و سپس با علی دست دهید تا با او بیعت کرده به امامت او اقرار نمایید. آگاه باشید من با خداوند و علی با من پیمان بسته و من اکنون از سوی خدای عزوجل برای امامت او پیمان می‌گیرم. «[ای پیامبر] آنان که با تو بیعت کنند هر آینه با خدا بیعت کرده‌اند. دست خدا بالای دستان آنان است و هر کس بیعت شکند، بر زیان خود شکسته و آن کس که بر پیمان خداوند استوار و باوفا باشد، خداوند به او پاداش بزرگی خواهد داد» (فتح/۱۰).

حج و عمره، نماز و روزه

هان مردمان! همانا حج و عمره از شعائر و آداب و رسوم خدایی است. «پس زائران خانه‌ی خدا و عمره کنندگان بر صفا و مروه بسیار طواف کنند و کسی که [به خواست خودش افزون بر واجبات] کار نیکی انجام دهد، بدون تردید، خدا پاداش دهنده و [به کار و حال او] داناست» (بقره/۱۵۸). هان مردمان! در خانه‌ی خدا حج گزارید؛ هیچ خاندانی داخل خانه‌ی خدا نشد مگر آن که بی‌نیاز شد و مژده گرفت و کسی از آن روی برنگردانید مگر بی‌بهره و نیازمند گردید. هان مردمان! مؤمنی در موافق حج نماند، مگر این که خدا گناهان گذشته‌ی او را بیامزد و پس از پایان اعمال حج، حاجی [با پرونده‌ای پاک] کار خود را از سر می‌گیرد. هان مردمان! حاجیان دستگیری شده‌اند و هزینه‌های سفرشان جبران می‌شود و البته «خداوند پاداش نیکوکاران را تبه نخواهد کرد» (توبه/۱۲۰). هان مردمان! خانه‌ی خدا را با دین کامل و دانشی ژرف زیارت کنید و از زیارتگاه‌ها جز با توبه و بازایستادن [از گناهان] برنگردید. هان مردمان! نماز را به پا دارید و زکات بپردازید (بقره/۴۳) همان سان که خداوند عزوجل امر فرموده. پس اگر زمان بر شما دراز شد و کوتاهی کردید یا از یاد بردید، علی (ع) صاحب اختیار و تبیین کننده‌ی بر شماست. همو که خداوند عزوجل او را پس از من امانتدار خویش در میان آفریدگانش نهاده. همانا

او از من و من از اویم و او و فرزندان من از جانشینان او، پرسش‌های شما را پاسخ دهند و آن چه را نمی‌دانید به شما می‌آموزند.

حلال و حرام

هان! روا و ناروا بیش از آن است که من شمارش کنم و بشناسانم و در این جا یکباره به روا فرمان دهم و از ناروا بازدارم. از این روی مأمورم از شما بیعت بگیرم که دست در دست من نهید در مورد پذیرش آنچه از سوی خداوند آورده‌ام درباره‌ی علی امیرالمؤمنین و اوصیای پس از او. همانانی که از من و اویند و این امامت در آنان پایدار است و فرجامشان، مهدی (عج) است و استمرار امامت تا روزی است که او با خداوندی که قدر و قضا به دست او است، ملاقات کند. هان مردمان! شما را به هرگونه روا و ناروا راهنمایی کردم و از آن هرگز برنمی‌گردم و تغییر نمی‌دهم. بدانید و آگاه باشید! آن‌ها را یاد کنید و نگه دارید و یکدیگر را به آن توصیه نمایید و در احکام خدا دگرگونی و تغییر راه ندهید.

حقیقت امر به معروف

هشدار که دوباره می‌گویم: بیدار باشید! «نماز را به پا دارید و زکات بپردازید» (حج / ۷۸) و امر به معروف کنید و از منکر بازدارید و بدانید که ریشه‌ی امر به معروف این است که به گفته‌ی من [درباره‌ی امامت] برسید و سخن مرا به دیگران برسانید و غایبان را به پذیرش فرمان من توصیه کنید و آنان را از ناسازگاری سخنان من بازدارید؛ همانا سخن من فرمان خدا و فرمان من است و هیچ امر به معروف و نهی از منکری جز با امام معصوم تحقق و کمال نمی‌یابد. هان مردمان! قرآن بر شما روشن می‌کند که امامان پس از علی (ع) فرزندان اویند و من به شما شناساندم که آنان از من و از اویند، چرا که خداوند در کتاب خود می‌گوید: «امامت را فرمانی پایدار در نسل او قرار داد» (زخرف / ۲۸) و من نیز گفته‌ام که: مادام که به قرآن و امامان تمسک کنید، گمراه نخواهید شد. هان مردمان! تقوا را، تقوا را رعایت کرده از سختی رستخیز بهراسید، همان گونه که خداوند عزوجل فرمود: «البته زلزله‌ی روز رستخیز، حادثه‌ی بزرگ است» (حج / ۱). مرگ، قیامت، حساب و ترازوهای اعمال را به یاد آورید و محاسبه‌ی در برابر پروردگار جهانیان و پاداش و کیفر را یاد کنید. آن که نیکی آورد، پاداش گیرد و آن که بدی کرد، بهره‌ای از بهشت نخواهد برد.

بیعت گرفتن رسمی

هان مردمان! شما بیش از آنید که در یک زمان با یک دست من بیعت نمایید. از این روی خداوند عزوجل به من دستور داده که از زبان شما اقرار بگیرم. بر پیمان ولایت علی امیرالمؤمنین (ع) که بر عهده شما نهادم و نیز بر امامان پس از او که از نسل من و اویند؛ همان گونه که اعلام کردم که ذریه من از نسل اوست. پس همگان یکصدا بگویند: البته که سخنان تو را شنیده، پیروی می‌کنیم و از آن‌ها خشنودیم و اطاعت می‌کنیم. همان را که از سوی پروردگاران به ما ابلاغ کردی، در مورد امامت امامان علی امیرالمؤمنین (ع) و نیز امامان دیگر که از صلب اویند. با تو پیمان می‌بندیم. با دل و جان و زبان و دست‌هایمان. با این پیمان زنده‌ایم و با آن خواهیم مرد و با آن اعتقاد برانگیخته می‌شویم و هرگز آن را دگرگون نکرده و تغییر نخواهیم داد و شک نکرده، انکار نمی‌کنیم و در آن تردید نخواهیم کرد و از عهد و پیمان خود برنمی‌گردیم. [ای رسول خدا] ما را به فرمان خدا پند دادی، درباره‌ی علی امیرالمؤمنین (ع) و امامانی که از نسل تو و از فرزندان اویند، یعنی حسن (ع) و حسین (ع) و آنان که خداوند پس از آنان منصوب کرده است. پس عهد و پیمان از ما گرفته شد، از دل و جان

و زبان و روح و دستانمان. هر کس توانست با دست (پیمان بسته) و اگر نتوانست با زبان اقرار کند و هرگز پیمانمان را دگرگون نخواهیم کرد و خداوند از ما شکست عهد نبیند و نیز فرمان تو را به نزدیک و دور از فرزندان و خویشان خود خواهیم رسانید و خداوند را بر آن گواه خواهیم گرفت. «و هر آینه خداوند بر گواهی کافی است» (نساء / ۷۹) و تو نیز بر ما گواه باش. هان مردمان! چه می‌گویید؟ همانا خداوند هر صدایی را می‌شنود و آن را که از دل‌ها می‌گذرد می‌داند. «هر آن کس هدایت پذیرفت، به خیر خویش پذیرفته و آن که گمراه شد، به زیان خود رفته» (زمر / ۴۱) و هر کس بیعت کند، هر آینه با خداوند پیمان بسته (اشاره به فتح / ۱۰) که «دست خدا بالای دستان آن‌هاست» (فتح / ۱۰). هان مردمان! اینک با خداوند بیعت کنید و با من پیمان بندید و با علی امیرالمؤمنین (ع) و حسن (ع) و حسین (ع) و امامان از نسل آنان (ع) بیعت کنید. که نشانه‌ی پایدارند در دنیا و آخرت. خداوند مکاران را تبه می‌کند و به باوفا یان مهر می‌ورزد. «هر که پیمان شکند، جز این نیست که به زیان خود گام برداشته و هر که بر عهدی که با خدا بسته پابرجا ماند، به زودی خدا او را پاداش بزرگی خواهد داد» (فتح / ۱۰). هان مردمان! آن چه بر شما برگفتم بگویید و بر علی (ع) با عنوان امیرالمؤمنین درود فرستید و بگویید: «شنیدیم و فرمان می‌بریم پروردگارا، آمرزشت خواهیم و بازگشت به سوی تو است.» (بقره / ۲۸۵) و نیز بگویید: «تمام سپاس و ستایش خدایی راست که ما را به این راهنمایی فرمود و گرنه راه نمی‌یافتیم» (اعراف / ۴۳). هان مردمان! هر آینه برتری‌های علی بن ابی طالب (ع) نزد خداوند عزوجل - که در قرآن نازل فرموده - بیش از آن است که من یکباره بر شمارم. پس هر کس از مقامات علی (ع) خبر داد و آن‌ها را شناخت او را تصدیق و تأیید کنید. هان مردمان! «آن کس که از خدا و رسولش» و علی و امامانی که نام بردم «پیروی کند، به رستگاری بزرگی دست یافته است» (احزاب / ۷۱). هان مردمان! سبقت جویان به بیعت و پیمان با او و سرپرستی او و سلام‌کنندگان بر او با لقب امیرالمؤمنین، «آنان، همان رستگارانند» (توبه / ۲۰) و «در بهشت‌های پربهره خواهند بود» (واقعه / ۱۲). هان مردمان! سخنی را که خدا را خشنود می‌کند بگویید. که اگر شما و تمامی زمینیان کفران ورزید، «خدا را زیانی نخواهد رسانید» (آل عمران / ۱۴۴). پروردگارا، آنان را که به آن چه ادا کردم و فرمان دادم ایمان آوردند، بیامرز و بر منکران کافر خشم گیر! و «ستایش مخصوص خداوندی است که پروردگار جهانیان است» (فاتحه / ۱)

پس از سخنان رسول خدا (ص) جمعیت شروع کردند به امیرالمؤمنین (ع) تبریک گفتند و حسان بن ثابت نیز با اجازه رسول خدا (ص)، ماجرای غدیر در شعری سرود.